

Poština plačana v gotovini

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 35.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: R. Čuješ
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 25. novembra 1937

Leto IV — Številka 8

Za prvi december

Svetovna vojna. Nemški meč zmaguje, nobenega znamenja ni o njegovem porazu. Vendar pa slovenski polki odpovedujejo, dezertarje se množe, emigranti beže preko meje z določenimi misijami. Čimbolj nemško orožje triumfira, tem trdnejše je prepričanje, da pomeni nemška zmaga za Slovence pogubo. Ne zavestniške zmaže, ampak Avstrija je pripeljala Slovence do tega.

Iz prvotnih tajnih krožkov raste gibanje, postaja večje in večje in gre 1. decembra — sproti. Pot slovenskega naroda je začrtana — majska deklaracija je zajela ves narod.

Septembra 1918 se je zrušila solunska fronta, oktobra so položili češki in jugoslovanski polki orožje na italijanskem bojišču. Stoteta avstrijska zgradba gori na vseh koncih, v Zagrebu je bilo že osnovano Narodno vijeće. Dne 28. oktobra je Avstrija kapitulirala in 29. oktobra so proglasili Slovenci v Ljubljani med nepopisnim navdušenjem svojo državno samostojnost. Predsedništvo »Narodnega vijeća« v Zagrebu je postalo najvišja izvršujoča oblast na ozemlju bivših avstro-ogrskih južnih Slovanov.

Ze 20. julija je sklenjen med srbsko vlado in jugoslovanskim odborom pakt, ki določa, da se združijo vsi Slovenci, Hrva-ti in Srbi v svobodno, ustavno in demokratično državo, Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev pod dinastijo Karadjordjevičev. V novi državi bodo zajamčena vsa tri imena, vse tri konfesije, obe pisavi, ustava pa bo izdelala konstituenta s kvalificirano večino.

1. decembra 1918 se je poklonilo 28 poslan-cev Narodnega vijeća takratnemu regentu Aleksandru in so mu izrazili željo, naj proglasi zedinjenje »Države Slovencev, Hrvatov in Srbov« s kraljevino Srbijo. To je regent, Aleksander kot zastopnik svojega očeta kralja Petra tudi storil.

Devetnajstič se po onem velikem zgodovinskem dogodku bližamo 1. decembru. Takrat smo bili prepričani, da bo 19 obletnica vse lepša in zadovoljnejša, kakor v resnici bo. V duhu smo gledali svoj neovirani narodni razvoj, slovenske napise na vseh javnih poslopjih in na slovenskih železnica ter slovenske tiskovine v svojih uradih. Sanjali smo o velikih univerzitetnih poslopjih, o polni naši univerzi, o akademiji znanosti in umetnosti. Potem smo pričakovali stolice za slovensko narodno zgodovino, stolice za izseljensko vprašanje, za glasbo in telesno vzgojo. Sestavljali smo že učbenike v slovenskem duhu za naše šole, kjer bodo le slovenski šolniki učili. Mislili smo na sorazmerno število mest v najvišji upravi, sodstvu in v vojski. Pričakovali smo, da bo država tudi pri nas investirala državni denar za javna dela in zgradbe sorazmerno z odstotkom v Sloveniji plačanega davka itd. itd. Žal naš dom še ni povsem tako urejen, kakor bi bilo prav in ka-

Ob izseljeniški nedelji

*Glej, in zdaj vidim: silna, brezmejna si,
o daljo kot seme razsipaš svoj plod.
Boš jih kot laštavke k sebi priklicula?
Kakor golobe prizbala pod krov?
Ali jih tuja bo slaba premamila
in jih nikoli več k tebi ne bo?*
O. Zupančič.

Malo je narodov v zgodovini, ki bi imeli tako zgodovino kot jo imamo Slovenci. Stisnjeni smo na ta majhen košček ljubega sveta, ki pa še daleč ne zadostuje nam vsem. Ozemlje, kjer so bili nekoč Slovenci naseljeni, se je krčilo vedno bolj. Naša zemlja v panonški nižini, na Goriškem, v Istri in na Koroškem je postala plen tujca! Vedno več so nam trgali, vedno več so hoteli imeti, dokler nas niso stisnili v trikot ob Muri, Dravi in Savi. Na tem ozemlju nas je bilo preveč, da bi lahko brez skrbi živeli, primorani smo bili sprostiti se vezi, ki so nas vezale na rodno zemljo, pogledali smo z negotovim ocesom preko naših ozkih meja — v tujino. Grenak je kruh, ki ga reže tujina, pa vendar kruh je. In za tem kruhom, ki ga doma ni bilo, je odšlo nad 600.000 Slovencev, ki so danes raztreseni po vseh zemljah, če ne vstejemo tiste, ki žive v Italiji, Avstriji in na Madžarskem.

Kaj je vzrok tako velikega izseljevanja?

Slovenija je zelo gosto naseljena. Povprečno pride na 1 km² 70 prebivalcev, ponekod, n. pr. v Slovenski krajini nad 100 prebivalcev na 1 kvadratni kilometer, kar je sorazmerno z vso Jugoslavijo zelo veliko. Poleg tega pa je velik del naše domovine skalnat in pokrit z gozdovi in pašniki. Poljedelstva je sorazmerno zelo malo. Zaradi tega je Slovenija pasivna. Ne pridelata niti toliko, da bi lahko vse Slovence prehranjevala. Če upoštevamo, da je mnogo naše zemlje v rokah »modernih grofov« in sličnih izžemalcev, vidimo, da je to stanje še veliko bolj žalostno, kakor bi bilo sicer. Toda tudi naša industrija, ki je žal večinoma v rokah tujcev, nam ne nudi možnosti, da bi vsi tisti, ki imajo premalo kruha, doma zaslužili toliko, da bi lahko mirno živeli. Zaradi tega so prisiljeni, da gredo v tujino kruha iskat. Mnogi ga najdejo, mnogi ne. Kateri ga pa najdejo, ga morajo plačevati s krvavim znojem, kajti tujina ne pozna usmiljenja.

kör bi želeli. Po priznanju in podelitvi vseh kulturnih in materialnih pravic, ki jih naš narod upravičeno zahteva, bomo šli Slovenci k proslavi obletnice narodnega zedinjenja še z veselejším obrazom. Svoje mlade sile hočemo posvetiti za to, da bo ves slovenski narod (takrat šele bomo pravo zedinjenje slavili!) združen pa tudi srečen v veliki in močni krščanski Jugoslaviji.

Tako se izselijo v tujino navadno naše najboljše moči, da umirajo daleč od doma pod tujimi gospodarji. Kateri pa se vrnejo v domovino, so le senca tistih krepkih ljudi, ki so z močnimi rokami in polni vere v boljšo bodočnost prestopili prvič naše meje.

Največ naših izseljencev je v Severni Ameriki, kamor se jih je izselilo okrog 300.000. Živijo pa več ali manj po vseh večjih mestih, kjer delajo v tovarnah. Tam imajo svoje časopise, šole in razna kulturna in podporná društva. Lahko rečemo, da so izseljenci v USA še na najboljšem, ker jih je veliko in jim USA njihove narodnosti ne zatira. Imajo 4 slovenske dnevnike: »Ameriška domovina«, ki izhaja v Clevelandu; »Enakopravnost«, tudi v Clevelandu; »Glas naroda« v Newyorku; »Prosveto« v Chicagu in »Ameriškega Slovence«, ki izhaja v Chicagu in sicer petkrat na teden. Poleg tega imajo še več tednikov in mesečnikov, tako da izhaja vsega skupaj v USA 12 slovenskih listov in revij.

Tudi Slovenci v Južni Ameriki so v tem oziru na boljšem, kakor pa ostali. Imajo dva tednika: »Slovenski tednik« in »Novi list, ter mesečnik »Duhovno življenje«, vsi trije izhajajo v Buenos Airesu.

Veliko na slabšem kakor Slovenci v Ameriki, so naši izseljenci po raznih evropskih državah, kjer jih živi raztresenih nad 200.000. Ti nimajo svojih časopisov, imajo pa, posebno v Nemčiji, Franciji, Belgiji in na Holandskem svoja kulturna društva. Vendar pa v teh družtvih zelo primanjkuje delavcev, posebno malo je inteligentov, ki bi se iz domovine podali med naše izseljence in bi jim olajševali borbó za kruh. Saj ga končno ne služijo samo sebi, služijo ga nam vsem, rešujejo mnogokrat propadla tudi naše domove. Kadar ni ničesar več pri hiši, pride včasih le rešitev iz Francije, Belgije ali drugod. Mi pozabljamo, da so se vsi tisti, ki trpe v tujini, prav za prav žrtvovali za nas, da niso šli samo zaradi sebe, ampak zato, da bi se tudi mi lažje prebili skozi življenje.

Če pomislimo, da pošljejo slovenski izseljenci vsako leto domov okrog 200 milijonov dinarjev, šele prav spoznamo, kaj so nam naši izseljenci. Šele tedaj se zavemo, da brez izseljencev tudi mi ne bi mogli tako živeti, kakor živimo sedaj. Mnogo naših domov bi propadlo, ker so prezadolženi, mnogo dobrih ljudi bi uničila beda! In končno, kdo bi plačeval težke davke, ki tarejo našega kmeta! Kdo bi tvegal poslati svojega sina v šole, če se ne bi zanj žrtvovala brat ali sestra v Franciji?

Vse to nam da misliti, da je na eni strani izseljenstvo za nas velika sreča. Toda če

pomislimo na vse tiste, ki jih tujina pogubi in jim odvzame moralno, versko in narodno zavest, ki so jo prinesli s slovenske domačije, pa obenem spoznamo, da nam je tujina velika nesreča.

Pred nami je dvoje perečih vprašanj, ki ju bomo morali v najbližji bodočnosti nujno rešiti:

1. kako doseči izboljšanje razmer doma, da ne bo treba našim ljudem v tujino?
2. Če pa so že naši ljudje v tujini, kako jih obvarovati propasti, ki jim grozi od vseh strani?

Na prvo vprašanje je težko odgovoriti in še težje ga je praktično rešiti. Na vsak način bo treba izboljšati naše gospodarstvo in dati našim ljudem tu v Jugoslaviji možnost poštenega zaslužka.

Drugo vprašanje je prav tako pereče. Kako moremo želeli, da se bodo tisti, ki od jutra do večera trdo delajo, imeli čas brigati za to, na kak način se bodo ohranili v morju tujcev! Zato je naša dolžnost, da tem ljudem pomagamo, da žrtvujemo nekaj za svoje brate, ki so zaradi nas šli v tujino in so potrebni naše pomoči! Vsaka bodrilna beseda jih bo vzdramila, vsaka slovenska beseda jih bo razveselila, pa naj bo izgovorjena ali zapisana.

V tem oziru vrši res plodonosno delo za Slovence na tujem »Družba sv. Rafaela«, ki skuša vzdrževati zveze z vsemi Slovenci onstran naših meja. Podpreti »Družbo sv. Rafaela« je dolžnost vsakega zavednega Slovenca!

Med naše ljudi v tujini gre zelo malo časopisov, še manj pa knjig. Dovolj dela za društva in posameznika, da pomagajo.

Pa ne samo knjig in časopisov, ljudi je treba, ki se bodo znali žrtvovati! Pravimo, da imamo toliko in toliko brezposelnih učiteljev. Zakaj jih nekoliko ne bi poslali tistim 600.000 Slovencev, ki jih nimajo, pa bi jih potrebovali veliko bolj kot mi!

Prav tako je potrebno, da jim pošljemo še nekaj več duhovnikov, ki bi jih tolažili, ki bi jim nudili oporo v najhujših dneh, ki bi tudi v tujini ohranili našega človeka takega, kakor je bil vzgojen doma: slovenskega in katoliškega.

Veliko je vprašanj, ki jih moramo Slovenci rešiti, vendar pa je vprašanje slovenskega izseljenstva eno izmed najbolj perečih in najnujnejših. Naše domače razmere so krive, da se zanje, razen nekaterih izjem, nismo doslej zadosti brigali. Zavedajmo se, da je v veliki meri usoda Slovencev odvisna od onih 600.000, ki so dšli v tuji svet kruha iskat.

Naši izseljenci pa naj bodo prepričani, da nanje vendarle nismo pozabili, še več, to kar smo doslej zanemarili, bomo s toliko vztrajnejšim delom v bližnji bodočnosti popravili.

Sličice iz „raja“

Kako živi Stalin?

Stalin je po rodu Georgijec iz Tiflisa, kjer je hodil v šole, da bi postal duhovnik. Mati Katarina je dala sina v semenišče, da bi dobil dobro vzgojo. Iz tega vidimo, da je bila njegova mati dobra in verna žena. Stalinovo pravo ime je Jožef Džugašvili. Za svetovne vojne je bil znana osebnost med revolucionarnim svetom ter si je nadel ime »Stalin«. V Moskvi je pridobival ljudi s svojimi ognjevitimi govori. Kljub mnogim zaprekam je po Leninovi smrti prevzel vodstvo komunistične stranke, razvil svojo oblast in zavzel prvo mesto v Sovjetski Rusiji. Ko je Leninova vdova Krupskaja objavila pisma svojega moža (v enem je pisal: »... Ne soglašam s tem, da bi naznačil Stalina za svojega naslednika. On je neizprosno, neprijuden in neznošen, nelogičen in nima druge strasti, kakor željo po oblasti...«), ji je Stalin zagrozil s smrtjo. Z grožnjami je dobil od nje vsa pisma in jih sežgal.

S prvo ženo, ki mu je bila zvesta družica, je imel dva otroke. Nato se je ločil in se poročil z mlado Georgijko Nado Alzuevo. Svoje urade na Kremlju ima razkošno urejene. Pravijo, da se Stalin kot velik brezbožnik zelo boji smrti. Celó jed, ki jo uživa, dá najprej poskusiti drugim, potem jo šele zaužije. Ima svojo telesno stražo, ki se je sestojala sprva iz kozočakov, sedaj pa iz 3000 Georgijcev in je dobro plačana.

Štiri vrata vodijo do diktatorjevega kabineta. Diplomati imajo dostop le skozi ena. Kadar gre incognito v gledališče, ga neopaženo spremlja cela četa njegove telesne garde in tajne policije. Zadnje čase se v javnosti malo pojavlja. Pred njim ne smejo slaviti zaslug nikogar, še manj pa mu sme kdo kaj svetovati. Zdi se, da njegova popularnost upada in da nima mnogo iskrenih prijateljev.

Tako živi ta tiran, ki ne pozna usmiljenja, med svoje stalne straže med zidovi, daleč proč od ljudstva, ki trpi, gladuje in umira od lakote in naporov v »sovjetskem rajju«.

Porast prisilnih delavnic-taborišč

Sledeča statistika nazorno kaže poostreitev boljševiškega terorja zaradi gospodarskih in notranje-političnih težkoč:

Leto št. tab. obsojenci prejšnji poklici
 1922 2 5—6000 oficirji, uradniki, duhovniki
 1927 50 140.000 meščanski poklici
 1930 90 1.500.000 meščanski poklici, »kulaki«
 1932 140 2.500.000 večinoma kmeti
 1936 250 6.500.000 kmeti in delavci »škodljivci« itd.

Samo od leta 1932 do konca 1936, torej v prvih štirih letih druge »petletke«, se je zvišalo število prisilnih taborišč za 80 odstotkov, število obsojencev pa za 160 odstotkov.

Žene kot težakinje

V Sovjetski zvezi mora tudi žena vedno v večjem številu opravljati tudi najtežja dela. Po uradni sovjetski statistiki dajejo 39% vseh delovnih moči v težki industriji ženske.

Kmet — siromak

V letih 1929-33 je izvedlo pet Judov (Kaganovič, Jagoda, Bauman, Krinicki in Jakovljevič Epstein) kolektivizacijo sovjetskega poljedelstva. Danes je samostojen kmetijski stan dejansko uničen. Posledice agrarno-političnih poskusov sovjetskih Judov so bile:

1. Lakota v letih 1932, 1933 in naslednjih letih. Nadškof v Canterburyju ceni število stradanih v letih 1932-33 »prej 6 kot 3 milijone« (»Times« 25. 7. 34). »Neue Zürcher Zeitung« našteje samo v Ukrajini od lakote umrlih 6 milijonov. Agrarni strokovnjak dr. Dittloff, ki je lakoto tudi sam doživel, ceni število

umrlih samo v Severnem Kavkazu leta 1932-33 na 2 milijona.

2. Padanje živinoreje.

Državna sovjetska statistika podaje zanimive številke (v milijonih):

	1928	1933	1935	1937
konji	32.5	16.2	15.3	ca. 14.6
govedo	70.5	38.4	49.3	ca. 40.0
svinje	26.0	12.1	22.6	ca. 17.0
ovce in kozi	146.7	50.2	61.1	ca. 55.0

To pomeni od začetka kolektivizacije v prvi »petletki« padec živine za celih 50%.

V Rusiji bodo volitve

12. decembra t. l. bodo v Rusiji »demokratske« volitve. Volili bodo pa takole: Vsakdo bo dobil listek, na katerem bodo imena »kandidatov«, ki so jih predlagale delavske, mladinske, kulturne in podobne organizacije. In med temi imeni bo smel zbirati.

Vsa volilna borba, ki se je začela 20. oktobra, obstoji le v tem, da odstranijo in črtajo vse kandidate, ki so na sumu, da niso popolnoma zvesti Stalinu.

Uspeh te igre s srečnim izidom bo pa ta, da si bo smel Stalin spopolniti zbirko svojih nazivov z novim: Le peuple c'est moi!

Tifus na Solovjeckih otokih

Poljski časopisi poročajo, da je pred kratkim umrlo 2400 političnih kazencev — izobražencev — v nekem koncentracijskem taborišču na Solovjeckih otokih. Pravijo tudi (po izjavi dveh Nemcev, ki sta bila tam blizu v ujetništvu skoro dve leti in se jima je posrečilo pobežniti) da so bacile tja zanesli name-noma.

Andrej Jelenc s Smlednika pripoveduje

»Slovenec« in »Gorenjec« sta že obširno poročala o vrnitvi Jelenca iz Rusije v domovino. Mi hočemo navesti samo še nekaj podrobnosti o sovjetskem »raju«, ki ga je Jelenc užival. — Delo v tovarnah je zvečina akordno; za 8 urno delo je on zaslužil kot težak 6.50—7.50 rubljev na dan. Cena potrebščinam je pa sledeča: srajca 35 rubljev, gumijasti škornji 120 rubljev, obleka 350—400 rubljev, meso 10 do 15 rubljev, mleko 1.80—2 rublja, masti niti videl ni. Riž so mogli dobiti le, če so imeli od zdravnika spričevalo in sicer so morali plačati 10 rubljev za kilogram.

Starostnega zavarovanja ni. Nedelj in praznikov ni. Dnevi počitka so 6., 12., 18., 24. in 30. v mesecu. Državni prazniki so štirje. Šolska obveznost sega od 8. do 12. leta. Pozimi otroci v oddaljenějšíh vaseh sploh ne hodijo v šolo.

Časopise berejo jako malo. »Pravda« stane 36 rubljev, »Izvestja« pa 38 rubljev mesečno.

Ločitev zakona je jako enostavna. Če kdo koga v zakonu ne mara, ga more enostavno zapustiti, pa konec. Spolno bolnih je izredno veliko. Petletka je uspela dobro tudi v tem pogledu, da so se znebili nekaj milijonov ljudi, ki jim niso bili všeč.

Cerkve so ali porušene ali spremenjene v kolhozna skladišča. Sodnija postopa zelo »korektno«. Če je umorjen komunist, je brezpo-gojno ustreljen tudi ubijalec; če je umorjen nekdo, ki še ni komunist (pa Jelenc trdi, da bodo morali v kratkem biti vsi komunisti, sicer sledi Sibirija in taborišča in kar je še s tem v zvezi), pa je le malo posvarjen, oziroma dobi največ do pol leta zapora.

Če je kdo bolan in je bolniško zavarovan, dobijo izplačila po sledečem receptu: nekomunist 30%, »profisjuz« 70% in Stahanovec (akordni priganjač in denunciant) 100%.

Njegova končna izjava: komunist nisem hotel postati, mislil sem stalno na vrnitev in danes sem hvaležen Bogu, da sem se rešil pekla.

Človekove naravne pravice

Čeprav posameznik ne more živeti brez družbe, je vendar miselno in zgodovinsko pred družbo. Človek vstopi v družbo že kot oseba, ki ima že svoj lastni namen in dolžnosti, prav zato pa tudi pravice. Teh naravnih pravic mu ne daje družba, ampak jih ima že zato, ker je človek.

Ker pa izvirajo pravice iz dolžnosti, moramo najprej določiti dolžnosti, ki jih ima človek že zato, ker je človek.

Človek ima naravne dolžnosti a) kot bitje, b) kot živo bitje in c) kot umno, naravno, religiozno in družbeno bitje. Zaradi tega ima tudi pravice a) do ohranitve samega sebe, b) do zakona in vzgoje in c) do svobode ter do umskega, nravnega in verskega razvoja ter do združevanja.

1. Prva človekova pravica je pravica do osebnosti. Vsakdo mora z njim ravnati kot z osebo in nihče ga nima pravice ponižati na stopnjo stvari ali sredstva!

Ker je vsak človek oseba, govorimo lahko o pravicah do osebne enakosti. Varovati pa se moramo prav tukaj vsakega napačnega pojmovanja enakosti. Ljudje smo si enaki kot osebe, zato morajo zakoni v organizirani družbi vsem enako braniti njihovo osebnost. Nikakor pa nismo in ne moremo biti ljudje v vseh ozirih enaki. Razlikujemo se po spolu, starosti, po zmoglostih in krepostih, iz česar nujno izvirajo tudi razlike v družbi, ki so funkcijske, ne pa bitne vrednosti. »Popolna enakost v družbi ni mogoča.« (Leon XIII. Rerum novarum.)

Človek ima tudi pravico, da drugi spoštujejo njegovo osebnost, kar se dejansko pokaže v tem, da je njegova čast pravno zaščiten.

2. Ker je človek oseba in mora s svojim življenjem doseči svoj končni namen, zato ima pravico do bitja in žitja, ki jo lahko razčlenimo. Človek ima pravico ohraniti svoje bivanje (prepovedan splav in kraniotomija), ki se kaže še bolj očitno takrat, kadar mu kdo njegovo življenje ogroža. Takrat lahko uporabi svojo pravico samoobrambe, ki pa je dopustna le v sili, ker je redno prepuščeno državni oblasti, da brani življenje posameznikov. Zmotno pa bi bilo, če bi kdo iz te pravice izvajal tudi pravico do samomora ali dvo-boja. Človeku je življenje dano, da z njim doseže svoj namen, zato sme življenje žrtvovati le v službi tega namena (n. pr. iz ljubezni do Boga ali bližnjega). Pravica do zdravja prihaja dejansko v poštev predvsem v primerih, kadar kdo komu škoduje na zdravju (n. pr. predolg delovni čas, nočno delo za žene in mladino, delo brez nedeljskega počitka, slabe higienske razmere po tovarnah itd.). Naravni pravici človeka do življenja, ki se ji ni moči niti odpovedati, nasprotujeta tudi splav in usmrčenje, čeprav na smrt bolnega bolnika. Pravica do življenja je tako prvobitna, da v skrajnih primerih omeji lastninsko pravico drugih in sme v sili vsak vzeti, kar neobhodno potrebuje za življenje.

Ker ima človek pravico do življenja, ima tudi pravico do sredstev, da si življenje omogoči, ima pravico dela. Toda zopet je treba poudariti, da pravica dela ni isto kar pravica do dela. Pravica do dela, ki je v tem, da bi smel vsak brezposelni zahtevati od družbe, da ga zaposli, ne obstoja. Pač pa obstoja dolžnost javne oblasti, da skrbi za take razmere, da more v rednih razmerah vsak član družbe dobiti delo. Vendar pa mora biti za primere brezposelnosti poskrbljeno za brezposelne s pomočjo zavarovanja ali na kak drug način. V zgodovini je proglasila pravico do dela francoska revolucija, toda njene narodne delavnice, ki so služile prav udeležitvi te pravice, so kmalu propadle.

Niso pa to še vse človekove naravne pravice.

* Prim. dr. A. Ušeničnik, Sociologija.

Nergaštvo

Vsi poznate take ljudi, ki se obregujejo ob vsako stvar. Kar nekam načelno ti tak človek vse v nič deva, kakor pravimo. Odkod lo nergaštvo, ki ga je med našimi ljudmi toliko? Velik vzrok zanj je nekakšna suženjska miselnost, ki pri nas ni tako redka. Tak hlapčevski človek je zahrbtn, brez čuta odgovornosti. Odkrite in odgovorne opozicije se boji, pač pa dela med članstvom nesporazumljenje. Ne da mu žilica, da bi brez oprekanja sprejel kak predlog.

Drug vir nergaštva, ki je s prvim v zvezi je nevoščljivost. V življenju opazamo, da je nevoščljivost naravnost karakterna napaka slovenskega človeka. Ta grda napaka, ki spada med tiste, ki najbolj kvarijo človekov značaj, je šestokrat vir zahrbtnega govorjenja, nerganja in oporekanja. Kogar je preozel demon nevoščljivosti, ta ne more pogledati z lepim očesom svojega brata, kot pravi sveto pismo. Za nevoščljivost je značilno, da nastopa med enakimi: dekla ni nevoščljiva gospodinj, marveč dekli poleg sebe. Zato je umevno, da ima nevoščljivost pravi eldorado v društvih, kjer se navadno združujejo ljudje istega stanu in poklica. Izvira pa nevoščljivost ex vana gloria, iz neurejenega iskanja samega sebe.

Končno je vir nergaštva med našimi ljudmi tudi pomankanje družabne vzgoje. Tak nergač meni, da je pogumen, da se nikogar ne boji, da vsakemu pove, kar mu gre, da je pravi demokrat, ker nima pred nikomer respekta in tako dalje; v resnici pa je ravno narobe.

(Iz knjižice: dr. A. Odar, Temelji organizacij, str 88/89.)

Ali že veste?

Da nima 80.000 koroških Slovencev niti enega slovenskega razreda na srednjih šolah! Niti ene same slovenske ljudske šole!

Da nima 12.000 slovenskih otrok na Koroškem niti enega samega slovenskega učitelja!

Da je edini slovenski učitelj na Koroškem nastavljen na popolnoma nemški šoli!

Da koroškim Slovincem vlada ne dovoli niti zasebnih šol na svoji zemlji!

Da slovenske šolske sestre v St. Rupertu pri Velikovcu že 20 let zama prosijo deželno vlado, da bi smele zopet odpreti svojo zasebno šolo, ki so jo z velikim uspehom vodile že pred svetovno vojno!

Da pa ima 400.000 Nemcev-priseljencev v Jugoslaviji 33 otroških vrtcev, 492 razredov na državnih ljudskih šolah, 118 razredov na višjih narodnih šolah!

Da imajo Nemci pri naš še 4 vzporednice z izključno nemškim jezikom na gimnaziji v Vrbasu!

Da imajo državne meščanske šole v Beli Crkvi in Odžacih nemške vzporednice!

Da imajo Nemci razen tega še 3 zasebne meščanske šole, kjer je ves pouk popolnoma nemški, t. j. v Belgradu, Zagrebu in Novem Vrbasu!

Da imajo Nemci v Novem Vrbasu še celo svoje lastno učiteljske, ki ga poprej vsi Nemci skupaj na področju bivše Ogrske niso imeli!

Da je na imenovanih šolah nastavljenih 465 Nemcev, ki vlivajo nemškim otrokom poleg strokovnega znanja še tudi hitlerjanstvo v nabudne glave!

Da se pa zavednim Slovincem sistematično zabranjuje in onemogoča vstop v učiteljske v Celovcu!

Da nemški časopisi, bodisi avstrijski ali »rajhovski«, sistematično trobijo v svet laž, da so manjšine na nemškem ozemlju ne samo enakopravne, ampak še celo protežirane na vseh poljih njihovega udeleževanja!

Da se proti temu z naše strani razen solzavih razmišljanj »o bratih v tužnem Korotanu« ni skoraj ničesar storilo!

Hodil po zemlji sem naši . . . Občni zbor ASKa

Pri kratkem orisu socialne in gospodarske slike Slovenije smo se že v prejšnji številki »Straže« pomudili pri slovenskem kmečkem vprašanju in vprašanju slovenske zemlje, saj je s tem zvezana usoda treh petin našega prebivalstva. Če si ogledamo velikost naše obdelane zemlje in nje porazdelitev, dobimo približno sledečo sliko: površina z žitaricami posejane zemlje znaša pri nas okrog 193.000 ha. Točnega novejšega števila vseh kmečkih posestev nismo mogli dobiti; po približnem računu znaša to število kakih 170.000. Med temi prednjači število majhnih posestev, ki sama za preživljanje ne zadoščajo. Nad polovico, t. j. 58% slovenskih kmetij ne presega 5 hektarjev; srednjevelikih (5 do 20 ha) je 34%, nad 20 ha pa 8%. Najmanjše, ki tvorijo tri petine, ne morejo preživljati na njih naseljenih ljudi; ti si morajo iskati zaslužka in kruha pri drugih večjih posestnikih, v bližnjih trgih in mestih ter v industriji. Pri tem še ne smemo pozabiti, da kakih 10.000 družin sploh nima svoje zemlje, temveč se preživljajo kot poljski delavci, najemniki, zakupniki in vinčarji. Ti tvorijo pravi kmečki proletariat.

Z ozirom na slabe gospodarske razmere nudi le 8% kmečkih posestev, ki obsegajo nad 20 ha, zadovoljiv obstoj njih lastnikom. Ostali ne morejo živeti samo od svoje zemlje. Te razmere vplivajo tudi na število našega prebivalstva. Ves naš letni prirastek prebivalstva, ki znaša 1 do 1½, gre za kruhom v izseljeništvu, bodisi v druge države, bodisi v druge dele naše države ali pa sili v industrijo. Statistika zadnjih dveh desetletij izkazuje, da je slovenski kmečko prebivalstvo v tem času naraslo za 80.000; na kmečki zemlji jih je našlo obstanek le 5000, vsi ostali so morali zapustiti zemljo in si drugod poiskati možnosti za življenjski obstanek. Če bi ne imeli industrije, ki jih je vsaj nekaj zaposlila, bi število prebivalstva Slovenije še bolj padlo, ne zato, ker ga ni, temveč zato, ker ga domača zemlja rediti ne

more. Šest tisoč vagonov žita, ki ga mora Slovenija vsako leto uvoziti, nam je pač najboljši dokaz za to. Mnogo naših ljudi celo leto nima kruha, ampak živi od malenkostnih količin krompirja, zelja in repe.

Vinogradništvo.

Vinogradi obsegajo v Sloveniji poldrug odstotek celokupne površine. Od 25 okrajev, na katere je Slovenija upravno razdeljena, goje vinske trte v 16 okrajih; v osmih od teh živi znaten del prebivalstva od vinogradništva. Žal je vinogradništvo zadela v zadnjih letih silno huda kriza. Avstrijski trg, ki je prej največ odkupil, je zaprt, v druge banovine gre našega vina zelo malo, doma pa mu prizadeva težko konkurenco dalmatincev. Zaradi propadanja vinogradništva trpe lastniki vinogradov, kakor tudi vinčarji, to so vinogradniki in poljedelski delavci brez lastne zemlje in hiše, ki za stanovanje, majhno krpico zemlje in za silno nizko plačo ali tudi brez nje oskrbujejo in obdelujejo vinogradnikom njihove vinograde.

Sadjarstvo.

Sadjarstvo je zelo važen vir dohodkov predvsem v štajerskem delu Slovenije. Povprečni letni donos sadja v Sloveniji znaša: jabolka 10.000 vagonov, hruške 2.000, češplje 1.200, češnje 200, orehi 200, breskve 50. Dokler je bil mogoč izdaten izvoz, je še šlo, zadnja leta pa se je izvoz v druge države zelo skrčil. V slabih letinah pridelek zelo pade, večkrat za 80% in še več. Takrat seveda tudi na izvoz ni misliti. Leta 1935 n. pr. smo izvozili iz Slovenije le 260 vagonov jabolk in 2 vagona hrušk.

Hmeljarstvo.

Zadnji dve leti je imel kmelj še kolikor toliko ugodne cene, vendar pa to na celotno slovensko gospodarstvo prav malo vpliva, ker je pridelovanje hmelja omejeno na razmeroma zelo majhno površino.

V četrtek (18. nov.) je imel redni občni zbor Akademski športni klub.

Po poročilu predsednika tov. Dobovška posnemamo, da je Akademski športni klub priredil poleg 3 tekmovalnih, 1 nadaljevalnega, 1 jačetniškega in 1 damskega tečaja še troje večjih tekem in sicer: za prvenstvo Ljubljanske zimskošportne podzveze na Črnem vrhu, za državno akademsko prvenstvo v alpski kombinaciji z mednarodno udeležbo na Rozci in za državno akademsko prvenstvo v teku na 12 kilometrov z mednarodno udeležbo v Planici. Poudariti moramo, da so tekme z organizacijskega vidika odlično izpadle in da so vsi večji časopisi v državi pisali, naj bi se gospodje z Jahorine prišli najprej učiti na Rožco. Pomen tekem na Rozci in v Planici je povzdignilo zlasti dejstvo, da so prevzeli pokroviteljstvo nad tekmami: g. minister dr. Rogič in rektorji gg. dr. Samec, dr. Jovanovič in dr. Hondl. Letošnje državno akademsko prvenstvo je bilo prvo, na katerem so tekmovali akademiki vseh treh univerz. Premoč slovenskih akademikov je bila očitna: prvi dve mesti sta zasedla JASO in ASK, ki sta si osvojila kot reprezentanta ljubljanske univerze krasen pokal pokrovitelja bivšega ministra dr. Rogiča. Tekmovalci Akademškega športnega kluba so na teh, pa tudi na drugih tekmah, dosegli lepe uspehe: prvak LZSP je postal član kluba Šmitek Zane, Sorli Marjan je dosegel lep uspeh na Vršiču in na Triglavskem dnevu, kjer je tudi uspešno nastopila tov. Grafenauer Marija; pa tudi drugi tekmovalci: Dobovšek J., Končan, Dermota, Brunet so pripomogli k letošnjim uspehom.

Člani lahko-atletске sekcije so nastopili v tekmah v odbojki na taboru v Celju in dosegli 2. mesto.

Dasi je že iz povedanega razvidno, da je imel odbor z organizacijo tečajev — tekem polne roke dela, se je na vzpodbudo dr. Zebota Frančka lotil še večje naloge: postaviti klubsko kočjo na Črnem vrhu. Priprave so lepo napredovale, vendar zaradi številnih zaprek ni bilo mogoče te zamisli že v tej sezoni udeleviti.

Po poročilih revizorjev je dobil odbor razrešnico, predsednik Dobovšek J. in tajnik L. Klauž pa razrešnico s pohvalo.

Pri volitvah je bil izvoljen za predsednika tov. Pavlin Franjo, pp. Sorli M., tajnik Junež S., blagajnik Leskovar L., načelnik smučarskega odseka Klauž L., lahko-atletskega Halik, plesnega Kregar A., za načelnico damskega Misjak S.

Kako so zbirali za rdeče v Španiji

Kakor so hoteli tudi pri nas izvesti razne nabiralne akcije za preganjano rdečo »demokracijo« v Španiji, so zbirali za njo tudi v Ameriki.

Društvo »American Comitee for Spanish relief« je zbralo v treh mesecih 30.753 dolarjev. Toda od tega so porabili rdeči bratci v New Yorku za »osebne režije« samo 25.793 dolarjev.

Društvo »North American Comitee to aid Spanish democracy« je zbralo 61.594 dolarjev, v Španijo pa je poslalo samo 18.841 dolarjev, ker šo ostalo porabili tudi za »režijske stroške«.

Društvo »Trade Union relief for Spain« je zbralo sicer samo 13.162 dolarjev, pa zato ni poslalo v Španijo niti enega centa.

Društvo »Spanish Societies Conferated to aid Spani« je nabralo lepo vsoto 39.277 dolarjev, toda valencijska vlada je dobila samo 9952 dolarjev.

Neki drugi poluradni ameriški odbor za zbiranje prispevkov pa je zbral 230.000 dolarjev, od katerih je poslal v Španijo samo 45.000 dolarjev.

Iveri

Prof. dr. Tomšič je sestavil pravilnik za Izeljensko zbornico, ki ga je občni zbor Družbe sv. Rafaela sprejel.

Pri prvi seji Družbe sv. Rafaela so bili pri Izeljenski zbornici izvoljeni: za propagandni odsek Jože Premrov, za verski odsek Janko Žagar, za statistični odsek prof. Silvo Brestkvar; v kulturnem odseku pa prof. Stanek Leopold zaTORD, za izseljenske šole in učne tečaje v slovenščini med izseljenci p. Salezij Glavnik in prof. Jože Zemljak.

V zagrebški nadškofiji je urejena KA takole: 1. Društvo hrvatskih katoliških mož (176). 2. Društvo hrv. kat. žen (119). 3. Društvo hrv. kat. kmečkih fantov (99). 4. Društvo hrv. kat. dijaške mladine (83). 5. Društvo hrv. kat. dijakinj (4). 7. Društvo hrv. kat. delavcev in meščanske mladine (7). 8. Društvo hrv. delavskih in meščanskih deklet (10). 9. Mladi junaki in junakinje (20 v Zagrebu in 25 izven Zagreba). Razen tega imajo Institute hrvatske KA z odseki zdravnikov, pravnikov, glasbenikov, profesorjev in učiteljev itd. Duhovniki so organizirani po dekanijah. Posebni veji KA sta združenji križarjev in domagojcev.

Dr. Stepinec je ustanovil šesto novo župnijo v Zagrebu, ki je posvečena mučencu bl. Marku Križevčanu.

Kardinal Verdier je blagoslovil že stoto cerkev v predmestjih Pariza.

V Manili na Filipinih ima višji vzgojni zavod »Ateneo« vzorne akademike. Ob nedeljah poučujejo meščanske otroke, pa tudi nepoučene kmete o verskih resnicah. Večino prostega časa uporabljajo za to apostolsko delo.

Na podlagi uredbe o zaščiti naroda in države z dne 28. februarja 1933 so v Nemčiji prepovedali — kakor pred kratkim v münsterski in v paderbornski škofiji — sedaj tudi v trierski škofiji nacionalni socialisti vse fantovske mladinske organizacije. Obenem so že vnaprej prepovedali vsak poskus ponovne ustanovitve istih ali podobnih društev.

Klub slušateljev prava na zagrebški univerzi je imel 6. nov. svoj občni zbor, na katerem je bila z vzklikom izvoljena lista hrvatskih nacionalistov s predsednikom J. Raspudičem. Levičarji, ki so lani zbrali komaj 60 glasov (hrv. nacionalisti pa 142), letos niti liste niso vložili.

Po podatkih drž. statističnega urada je bilo v l. 1936 v Nemčiji 50.377 razvez zakona, kar pomeni 32,5 razvez na 10.000 sklenjenih zakonov. Najbolj pogoste so razveze v Berlinu, kjer pride 227,9 razvez na 100.000 ljudi. V katoliški Bavarski je položaj mnogo boljši kot v protestantskih predelih Nemčije.

»Preussische Zeitung« poroča, da je imel dr. Robert Ley, državni organizacijski vodja v Angerburgu govor, ki ga je takole končal: »Na tej zemlji verujem samo v Adolfa Hitlerja. Verujem, da je narodni socializem edina osrečujoča vera za Nemčijo. Verujem, da nam je naš voditelj Adolf Hitler poslan od Boga. Verujem, da je Bog, ki nas blagoslavlja, čuva, ljubi in varuje. Verujem, da nam ta Bog varuje vodjo, da bo ta pripeljal Nemčijo do veličine in svobode!«

Pred nedavnim je prišlo v Ljeningrad več španskih brezbožnikov. 60 španskih komunistov in komunistk bo 6 mesecev obiskovalo višje komunistične šole, kjer bodo obiskovali skrajšani brezbožniški tečaj. Nato se nameravajo vrniti v Španijo, če...

Sovjetizacija rdeče Španije. »Journal« poroča kot mu javljajo iz Perpignana, da nosijo tamkajšnji vojaki ob vzh. pirenejski meji izključno rusko vojaško uniformo: palerino, čepico z rdečo rusko zvezdo in enako le ruske puške.

Klub slovenskih katoliških akademikov v Belgradu

Naša javnost je z veseljem pozdravila vest, da se je 23. oktobra t. l. v Belgradu ustanovilo samostojno akademsko društvo »Klub slov. kat. akademikov v Belgradu«. V prestolnici od zedinjenja pa do ustanovitve Kluba ni bilo samostojnega slovenskega katoliškega akademškega društva! Z ustanovitvijo našega kluba je izpolnjena želja vseh onih, ki so si v velemestnem vrvenju prestolnega mesta želeli ognjišča, kjer bi se zbirali slovenski slušatelji belgrajske univerze, ki so sicer tako često prepuščeni sami sebi, slučajno in ulici, in kjer bi se v medsebojnem spoznavanju, podpiranju in idejnem usposabljanju organizirani laže borili z združenimi močmi za vse, kar je dobro, katoliško in slovensko.

V zavesti dolžnosti in odgovornosti, ki smo jih prevzeli s tem, da smo se odločili za študij na svojevrstnih tleh belgrajske univerze, smo že pred dobrimi dvema leti začeli zbirati naše vrste pod okriljem Prosvetnega društva v Belgradu. Sprva nas je bilo samo pet, a bili smo dovolj močni, da se je v naslednjem šolskem letu 1936-37 število članov Akademškega odseka »Prosvetnega društva«, ki smo ga ustanovili povečalo na 25! Kot odsek Prosvetnega društva smo prirejali samostojne prireditve različnega značaja. Doseženi uspehi in porast članstva nam je dal novega poleta. Na občnem zboru dne 23. oktobra t. l. so se nam uresničile davne želje: postali smo samostojen slovenski katoliški akademski klub v Belgradu. Izvoljeni odbor s predsednikom Bombekom Jožetom bo skrbel, da se uspešno izvede program, ki ga je razvil predsednik na občnem

zboru. Organizacija starešinstva, glavna točka v dokončnem formiranju novoustanovljenega kluba, uspeva odlično. Predstavitev javnosti kot močna slovenska akademska skupina pa pomeni vsekakor tudi korak naprej v uveljavljanju in predstavljanju slovenstva v prestolnem mestu.

Prva javna prireditev novoustanovljenega kluba bo akademija 8. decembra t. l., kjer hočemo tudi belgrajski javnosti pokazati, kako praznujemo Slovenci praznik Brezmadežne. —ok.

List španskih škofov so ameriški katoličani tiskali v izredno velikih nakladah, da spozna javnost prave vzroke vojne v Španiji.

V Češkoslovaški državi je naraslo število razporok od 3741 v l. 1929 na 4615 v l. 1936, število ločitev pa od 3367 na 5468. Zanimivo je, da odpade skoraj polovica razvez zakona na Nemce, najmanj pa na Ruse in Poljake.

V Nemčiji so izenačili na višjih šolah španščino s francoščino in italijanščino.

»The Catholic Times« poroča, da je opaziti v severni Irski močno gibanje za prestop v katoliško vero. Število teh, ki se vračajo v katoliško Cerkev neprestano raste. Obenem pa se tudi kaže zanimiva sprememba miselnosti. Če je še pred 12 leti bil izločen iz očetove hiše protestant, ki je bil prestopil v katoliško vero, se danes kaj takega ne dogaja več. Prestope opazimo v vseh stanovih. To razveseljuje gibanje pripisuje evharističnemu kongresu v Dublinu.

Univerza doma:

Za našo univerzo

Ko smo lani nastopili z zahtevo po popolni univerzi do leta 1940, smo se prav gotovo zavedali velikih težav in nerazumevanj, ki so v zvezi s tem programom. In res je mnogo stvari govorilo proti možnosti uresničenja te zamisli. Postavljen je bil vrstni red: 1. tehniško fak., 2. medicinsko, 3. centralno poslopje. Za uresničenje tega načrta je takrat manjkala vsaka psihološka podlaga. Razdor med akademskimi strujami je ob stalnem abstiniranju levičarjev in nacijev dosegel višek. In v to zmedo »štrajkov« smo katoliški akademiki postavili edino pravi program, ki je napravil konec anarhistični bojevitosti ekstremistov, združil okrog sebe v delu vse, ki jim je res za slovensko univerzo in s tem postal temelj dela za izpopolnitev naše univerze.

Z največjo vztrajnostjo in požrtvovalnostjo je lanski odbor Akademске akcije vodil borbo na vse strani: z obveščanjem javnosti, s predavanji in članki je potegnil za seboj vsjo javnost, s posrečenim izdelovanjem načrtov za nova poslopja je ustvaril potrebne pogoje za nadaljnje delo in s stalnim zahtevanjem v ministrstvih je skušal doseči potrebne kredite. Prvi večji uspeh je bil, ko je bil odobren denar — 2 milijona dinarjev — za kemični institut. Letošnji odbor nadaljuje delo. Upamo, da se je od lani stanje nekoliko zboljšalo. Novi prosvetni minister gosp. dr. Magarašević kaže večje razumevanje za naše potrebe. Upamo, da njegov obisk na naši univerzi ni bil samo vljudnostnega značaja, ampak, da pomeni začetek boljšega razumevanja za potrebe naše univerze.

Letošnji odbor Akademске akcije si prizadeva v smislu vrstnega reda, kot je bil lani sprejet, da doseže:

1. odkup rudarskega paviljona, s katerim se dokončno utrdi položaj montanistike, ki ji je že večkrat pretila nevarnost prenosa v Bosno;
2. hidrotehnični laboratorij, za katerega so načrti že davno napravljeni in odobreni;
3. strojni institut, čigar načrti so tudi že končani in se bodo poslali v odobritev. Za strojni institut je stvar toliko ugodnejša, ker je popolnoma v skladu s celotnim načrtom tehnike.

4. Hidrostrojni oddelek, naravoslovni institut, kredit za razpis načrtov za postavitev bolnišnice, dokončno ureditev Knaflejeve zapuščine itd.

Poleg tega je nujno treba dobiti naknadni kredit za dovršitev vseučiliške knjižnice.

Ko je prevzel prosvetno ministrstvo g. dr. Magarašević je bilo potrebno, da ga kar najhitreje in izčrpno obvestimo o obupnih razmerah na naši univerzi. Zato ga je obiskalo odposlanstvo Akademске akcije in mu razložilo vse zahteve po izpopolnitvi naše univerze.

Obiskalo je tudi oba slov. ministra in ju prosilo za pomoč.

Prosvetnega ministra g. Magaraševića je ob njegovem prihodu na univerzo pozdravila tudi delegacija AA. Predsednik tov. Fišer mu je med drugim v nagovoru navedel:

»Čutim častno dolžnost, da vam povem, kaj akademska mladina in vsa javnost pričakuje od vašega visokega obiska. Pričakuje, da boste uvideli mizerno stanje naših fakultet, zlasti tehnike, da boste zastavili svoj veliki vpliv, da bodo rešene naše upravičene zahteve.«

G. prosvetni minister je izvajanja tov. Fišerja pozorno poslušal in mu odgovoril:

»Prišel sem v Ljubljano, da pregledam osnovno in srednje šolstvo, predvsem pa, da stopim v stike z univerzitetnimi oblastmi in akademsko mladino, da na lastne oči vidim, kje je potrebna pomoč. Uvidel sem, da Univerza kralja Aleksandra I. še mnogo potrebuje,

da se bo mogla uspešno razvijati in da so vaše želje upravičene. Upoštevajte pa, da sem jaz samo prosvetni minister, da je potreben pristavek finančnega ministra in končno ministrskega sveta.«

Občni zbor DSFF

V soboto popoldne (20. novembra) je bil redni letni občni zbor Društva slušateljev filozofske fakultete. Vloženi so bili 3 sezname: seznam katoliških akademikov z nosilcem Senčarjem, ki je dobil absolutno večino; levičarski seznam z Malovrhom Cenetom iz Kranja po številu glasov na drugem mestu in nacisti s Kerncem, ki so dobili najmanj.

Občni zbor je potekel še precej mirno in dostojno, le tovariši nacisti niso bili zadovoljni, ker je tudi fil. društvo položilo venec na grob svojega člana pokojnega tov. Dolinarja.

In še nekaj bodi povedano »Jutru« in njegovim. Volil je samo en »črnoniformiranec; franciskanov, patrov in nun, ki se jih »Jutro« tako boji, kadar pridejo volit na univerzo, ni bilo. Pač pa bi bili nacistom potrebni glasovi, da ne bi odnesli tako zmago — 12 glasov!

Med samostojnimi predlogi je bila zlasti važna resolucija Kluba naravoslovcev. V njihovem imenu je tov. Novak France dobro utemeljeno zahteval zgraditev poslopja naravoslovnih institutov.

Resolucija kluba naravoslovcev

Slušatelji naravoslovnih predmetov na univerzi v Ljubljani, organizirani v »Klubu naravoslovcev«, smo na svojem rednem letnem občnem zboru dne 20. novembra 1937 soglasno sprejeli sledečo resolucijo:

Naravoslovci, to je zoologi, botaniki, fiziologi, geologi in mineralogi, želimo in smatramo za nujno potrebno, da rektorat univerze kralja Aleksandra I. v Ljubljani stori vse, da se čim prej uresniči zgraditev posebne poslopja za naravoslovne institute. Ta svoj korak utemeljujemo s sledečim:

Vsako znanstveno delo gg. nastavnikov (profesorjev, docentov in asistentov) in slušateljev v obstoječih institutih, ki imajo svoje prostore raztresene v centralnem poslopju univerze in izven njega, je zaradi neprimernosti institutskih prostorov skoraj popolnoma onemogočeno.

Knjige

Dr. Juraj Ščetinec:

Nacionalni socializam

Idejni osnovi i socialno-ekonomski izgradnja, Zagreb, 1937. Samozaložba — Zagreb, Malinova 34. — Stanje 20 din. — Dr. Jurij Ščetinec, redni profesor Ekonomsko-komercialne visoke šole v Zagrebu, je izdal po dveh knjizicah (»Socialna organizacija fašizma in »Korporativno uredenje države s obzirom na novi avstrijski ustav«, Zagreb, 1935), v katerih je pokazal idejne zamisli in dejanske poskuse izgraditve nove družbene organizacije v Italiji in Avstriji, napisal 110 strani obsegaajočo knjizico, v kateri hoče podati sliko današnje Nemčije in njene probleme idejnega in praktičnega značaja. Za vvod podaja razloge, ki so povzročili, da je nacionalno-socialistični pokret z osnovnimi idejami o narodni ter socialni edinstvi ter o avtoritativni oblasti vodje zrastel in dobil oblast brez večinske volje ljudstva s pomočjo diplomatske igre von Papena, ki je pregovoril predsednika Hindenburga, da je izročil vlado Hitlerju (30. januarja 1933), dikatorska pooblastila za dobo štirih let pa z glasovi centra, ki se je bal, da ne bi Hitler kljub morebitni odklonitvi zahteve po neomejeni oblasti dejansko vzel oblast v roke in bi nastalo brezpravno stanje. Kakor hitro je dobil nacionalni socializem v roke oblast, se je kmalu pokazal njegov značaj celostnega gibanja, ki ne trpi ni-

Zoološki institut ima mnogo pretesne in za laboratorijske sorhe neprimerne prostore, kjer ni ustrezajoče vodovodne, električne in plinske instalacije, kjer ni prostorov za akvarije, laboratorije z instrumenti in ne za neobhodno potrebno temnico. Ima pa na razpolago temen hodnik, kjer stoje shramba za knjige, omare s preparati, kemikalijami in drugo laboratorijsko opremo. Vse strokovno delo slušateljev višjih semestrov, splošne mikroskopske in zootomske vaje ter seminarji se morajo vršiti v eni in isti tesni sobi, v kateri dela hkrati do 50 slušateljev, ki pa nimajo na razpolago niti dovolj svetlobe za mikroskopiranje. Soba je brez posebne ventilacije, ima pod, ki se ne da primerno čistiti ter že zaradi tega ne ustreza higienskimi predpisom. V isti sobi so tudi zaradi pomanjkanja prostora natrpani in nepregledno razvrščeni skeleti in preparati. Ker tudi gg. profesorji nimajo primernih prostorov in pripomočkov za znanstveno raziskavanje, zato se moramo zahvaliti samo požrtvovalnosti naš vseh, da se delo v institutih sploh razvija.

Botanični institut naslova institut sploh ne zasluži. Obstoja namreč iz dveh sob, v katerih so stisnjeni knjižnica, shramba herbarijev, kemikalij in vseh znanstvenih pripomočkov. Hkrati pa sta ta dva prostora tudi delavni sobi gospoda profesorja in gospodov asistentov. Zaradi prenatrpanosti je delo zelo otežkočeno in se normalno ne more razvijati. Slušateljem pa je namenjen ozek, mrzel, tlakovan hodnik, kjer se vrše vsak teden šesturne mikroskopsko-anatomske in sistemske vaje ter seminarji in na katerem se slušatelji uvajajo v samostojno znanstveno delo — sveda brez laboratorija, znanstvenih pripomočkov in tekoče literature. Ta institut uporabljajo poleg slušateljev filozofske fakultete tudi še slušatelji kemije s tehnične fakultete.

Skozi zoološki institut se prerinemo do geološko-paleontološkega instituta, ki je stisnjen na minimalen prostor. Vse delo se mora vršiti tudi tukaj na hodniku. Znanstveni material je zaradi pomanjkanja prostora razvrščen nepregledno kar na hodniku. Laboratorija za prepariranje in konserviranje fosilov sploh ni. Za temnico je preurejen prostor

kogar poleg sebe in ki sebe in svojo stranko enači z državol

V prvem delu razlaga pisec idejne temelje nacionalnega socializma, v katerem prihajajo najbolj do izraza pri dejanskem oblikovanju novega družbenega reda ideje nacionalizma, rasizma, socializma in načelo vodstva.

V drugem delu preide pisec na socialno-ekonomsko gradnjo novega političnega državnega sistema in novega družbenega reda. V njej prihajajo popej omenjene ideje do polne veljave, uveljavlja pa jih izključno politična stranka. Da olajša razumevanje, podaja tudi gledanje nacionalnega socializma na razmerje med državo in gospodarstvom in na razmerje med stranko in državo. Vodilne ideje te gradbe novega socialno-ekonomskega reda so: 1) organska izgraditev družbenega in gospodarskega življenja; 2) stanovska organizacija; 3) vojeno gospodarstvo. Nato oriše zgrajenost stanu za prehrano in rokodelskega stanu. Za marsikoga, ki se poklicno ne ukvarja s temi vprašanji, bo povsem novo, kar nam pisec opisuje o socialno-ekonomski ureditvi v industriji, obrti in prometu — o organizaciji podjetij na načelu vodje, o delovni pogodbi, o zaupnikih dela (Treuhand der Arbeit) in o sodišču socialne časti.

Pod poglavjem »Socialno-politična in vzgojna organizacija« nas pisec seznanja z »Nemško delovno fronto« (Deutsche Arbeitsfront), s kulturno ustanovo v okviru »Nemške delovne fronte« — z »Močjo po veselju«

med dvojnimi vrati v izmeri 1,2 m². Poudarjamo, da imajo na drugih univerzah za geologijo in paleontologijo po en samostojen institut, dočim vrši ljubljanski geološko-paleontološki institut nalogo obeh.

V istem poslopju se nahaja mineraloški in hkrati petrografski institut tehnične fakultete, ki služi slušateljem filozofske fakultete.

Fiziološkega instituta filozofska fakulteta sploh nima. Predavanja in vaje iz fiziologije posečamo kot gostje medicinske fakultete, katere žalostno stanje je v javnosti že dovolj znano.

To so dejstva, ki dovolj jasno upravičujejo zahtevo po zgraditvi poslopja za naravoslovne institute. Poudarjamo pa, da s tem še nismo podali celotne slike vse revščine naših naravoslovnih institutov.

Zato pričakujemo, da bodo rektorat in vsi merodajni krogi razumeli upravičenost našega apela za takojšnjo rešitev.

Izjavljamo, da v svoji borbi za zgraditev poslopja naravoslovnih institutov ne bomo mogli popustiti, dokler ne bo prišlo do zadovoljive ureditve tega vprašnja.

In končno moramo omeniti tudi to, da je na drugih univerzah prirodoslovna fakulteta samostojna in ne samo del filozofske fakultete.

Pripominjamo tudi, da bi prostori, ki bi se izpraznili z izselitvijo naravoslovnih institutov, dobro služili onim seminarjem filozofske fakultete in prav tako juridične, ki bi še nadalje ostali v centralnem poslopju univerze in ki že komaj čakajo na možnost svoje razširitve.

Za Klub naravoslovcev:

Rotar Jože

Novak France.

Na rednih občnih zborih katoliških kulturnih društev so bil izvoljeni novi predsedniki: v Zarji: Franc Planinšek, stud. med. (glasovanja se je vzdržalo troje članov manj kot jih je volilo), v Danici: Grafenauer Bogo, cand. phil. (za 38 glasov, proti 25), v Savici: Smolej Miran.

Pričetek svojega delovanja je prijavil vseučilišnim oblastem Akademski klub »Straža«.

(Kraft durch Freude) in s »Prostovoljno delovno službo« (Freiwilliger Arbeitsdienst).

Nadalje nas pisec seznanja z delovnimi in življenjskimi razmerami nemškega delavca, predvsem z višino plač in pa z vprašanjem brezposelnosti.

Ministrstvo za narodno prosveto in propagando vodi načrtno kulturno politiko, katero hoče vse Nemce vzgojiti v nacionalno-socialističnem duhu. Kulturne zbornice (za književnost, tisk, radio, gledališče, glasbo, slikarstvo in kiparstvo ter film) sestavljajo državno kulturno zbornico (Reichskulturkammer), ki nadzoruje kulturno delo. Izšli so že posebni zakoni: o urednikih leta 1933, o filmu leta 1934, o gledališču leta 1934, posebne pravice ima tudi pri glasbi in reklamah.

V »Zaključku« je pisec kritično zbral vse pozitive in negativne elemente nacionalnega socializma, ki mu kot glavno značilnost pripisuje: podreditev vseh duševnih, družbenih, gospodarskih, političnih in kulturnih sil in elementov izključujoči totalitarni oblastni enostranske, ki plača da državi in ki želi, da prepriča ves nemški narod z enim svetovnim nazorom, temelječim na mitu krvi in rase, da binapravi ta narod kot celoto velikega in močnega in bi ga usposobila za vodstvo sveta (str. 107).

To piševo delo, kakor tudi obe poprej navedeni, priporočamo vsem, ki jih vprašanja današnjega dne zanimajo.